

สรุปการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านระบบสื่อออนไลน์ระบบ LDD e-Training
หลักสูตร “การจำแนกประเภทที่ดิน และการตรวจสอบพื้นที่ ความลาดชันเกิน ๓๕ %”

วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๗

นางมาลี รักชนะ ตำแหน่งเศรษฐกรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑๑

การจำแนกประเภทที่ดิน การตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี และการตรวจสอบพื้นที่ความลาดชัน ๓๕% และพื้นที่เขา ภูเขา โดยใช้แผนที่มาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ เป็นภารกิจที่สำคัญของกรมพัฒนาที่ดินต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และตามที่ได้รับมอบหมาย ในการจัดการทรัพยากรดิน และทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนด นโยบาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ แนวทางการปฏิบัติงาน ฯลฯ

โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับเป็นข้าราชการ และพนักงานราชการของกรมพัฒนาที่ดินจำเป็นต้องเรียนรู้ มีความเข้าใจในเรื่องการจำแนกประเภทที่ดิน การตรวจสอบแนวเขตป่าถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี และการตรวจสอบพื้นที่ความลาดชัน ๓๕% และพื้นที่เขา ภูเขา โดยใช้แผนที่มาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ เป็นอย่างดีสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน ได้อย่างถูกต้องและสามารถถ่ายทอดความรู้ถูกต้องครบถ้วน สำหรับหลักสูตร การจำแนกประเภทที่ดิน และตรวจสอบพื้นที่ความลาดชัน ๓๕%

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเสริมสร้าง ความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการจำแนกประเภทที่ดิน การตรวจสอบแนวเขตป่าถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี และการตรวจสอบพื้นที่ความลาดชัน ๓๕ % และพื้นที่เขา ภูเขา โดยใช้แผนที่มาตราส่วน ๑: ๕๐,๐๐๐

๒. ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

หัวข้อเรื่อง

บทที่ ๑ การจำแนกประเภทที่ดิน

บทที่ ๒ การตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี (เฉพาะราย)

บทที่ ๓ การตรวจสอบพื้นที่ความลาดชัน ๓๕ % และพื้นที่เขา ภูเขา โดยใช้แผนที่มาตราส่วน

๑: ๕๐,๐๐๐

บทที่ ๑ การจำแนกประเภทที่ดิน

๑.๑ ความเป็นมาของการจำแนกประเภทที่ดิน

ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ สืบเนื่องจากราษฎรได้เข้าบุกรุกไปทำประโยชน์ในพื้นที่ป่า เป็นจำนวนมาก หน่วยงานกรมชลประทาน ธารน้ำจืด ได้พิจารณาและบัญชาว่าต้องรักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้เป็นป่าของชาติร้อยละ ๕๐ ของเนื้อที่ประเทศไทย การดำเนินการโดยกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา ๗ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้อธิบดีมีหน้าที่สำรวจ จำแนก และทำสำมะโนที่ดิน เพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และความเหมาะสมแก่การทำประโยชน์ เพื่อประโยชน์ของรัฐ และประชาชน

๑.๒ การสำรวจจำแนกประเภทที่ดินระยะที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๙

สำรวจป่าไม้ทั้งป่าและบรรจุโครงการจำแนกประเภทที่ดินไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ โดยมีวัตถุประสงค์รักษาพื้นที่ ป่าไม้ไว้เป็นสมบัติของชาติให้ได้ร้อยละ ๕๐ ของเนื้อที่ประเทศไทย โดยพื้นที่ในการจำแนกประเภทที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ พื้นที่ที่นำมาจำแนกพระราชบัญญัติป่าสงวนและคุ้มครอง (พ.ศ.๒๔๘๑) ประกอบด้วยป่าสงวน ป่าคุ้มครอง ป่าอยู่ระหว่างการสงวน ป่าอยู่ระหว่างการคุ้มครอง ป่าซึ่งมีแผนที่จะสงวนหรือคุ้มครอง โดยพื้นที่ที่นำมาจำแนกที่ดิน ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๙ ประมาณ ๒๐๖ ล้านไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้ ๑๗๔ ล้านไร่ และพื้นที่จัดสรร เนื้อที่ประมาณ ๓๒ ล้านไร่ ในการจำแนกประเภทที่ดินเป็นการแบ่งพื้นที่ป่าไม้ ออกเป็น ๒ ประเภท คือ

- ๑) พื้นที่รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวรมอบให้กรมป่าไม้ดูแลเพื่อเป็นสมบัติของชาติ
- ๒) พื้นที่ที่กั้นออกเพื่อเป็นที่จัดสรรเพื่อการเกษตรกรรมหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น
 - ดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดิน (กรมที่ดิน)
 - ดำเนินการตาม พรบ.เพื่อการครองชีพ (นิคมสหกรณ์)
 - ส.ป.ก.

๑.๓ ความเป็นมาของงานจำแนกประเภทที่ดิน กับกรมพัฒนาที่ดิน

พื้นที่ดำเนินการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๐๖ ได้มีการจัดตั้งกรมพัฒนาที่ดินขึ้นโดยดร.บรรเจิด พลาญกูร ดำรงตำแหน่งอธิบดี สังกัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และโอนงานจำแนกประเภทที่ดินมาดำเนินการที่กรมพัฒนาที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๐๖ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ เป็นประธาน และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ เช่น คณะกรรมการจำแนกที่ดินส่วนจังหวัด คณะอนุกรรมการอำนวยการจำแนกที่ดินปลัดกระทรวงเกษตรพัฒนาการแห่งชาติ เป็นประธาน คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ ต่อมาปีพ.ศ.๒๕๑๖ คณะปฏิวัติได้มีคำสั่งยุบกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติและปรับปรุงส่วนราชการใหม่ให้กรมพัฒนาที่ดิน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๖ ได้มีการแต่งตั้ง

- คณะกรรมการจำแนกที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน
- คณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัด
- คณะอนุกรรมการอำนวยการจำแนกที่ดิน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน
- คณะอนุกรรมการดำเนินการสำรวจพื้นที่สองข้างทางหลวง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เป็นประธาน

๑.๔ การสำรวจจำแนกประเภทที่ดินระยะที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ - พ.ศ. ๒๕๓๐

ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ (โครงการปรับปรุงการจำแนกประเภทที่ดิน) โดยมีหลักสำคัญ คือ ให้สำรวจจำแนกประเภทที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เนื้อที่ประมาณ ๓๐ ล้านไร่

๑.๔.๑ ขั้นตอนการจำแนกประเภทที่ดิน ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๕ - พ.ศ. ๒๕๓๐ ดำเนินการในพื้นที่ที่ยังไม่ได้ประกาศสงวนจำนวน ๓๐ ล้านไร่ ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ แก้ไขวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๗ มีการสำรวจเกี่ยวกับ การถือครอง การใช้ที่ดิน ดิน เศรษฐกิจ ประมวลผล

เสนอคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินประจำจังหวัด เห็นชอบ เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาที่ดินเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบ โดยแบ่งออกเป็น

- ป่าไม้ถาวร มอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการ
 - ป่าชุมชน มอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการ เช่น กรมที่ดินพื้นที่ที่ไม่ใหญ่มาก
- ถ้าเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่มอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นพื้นที่ทำกินของราษฎรหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น แต่
- ถ้าพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่ติดอุทยานป่าไม้ถาวร (๕๐๐ ไร่) มอบให้กรมที่ดินดำเนินการออกหนังสือสำคัญให้ เรียกว่า “ป่าชุมชน”

พื้นที่ซึ่งจะต้องรักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวร มีลักษณะดังนี้

- ๑ มีสภาพเป็นป่าไม้
- ๒) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ชั้น ๑, ๒ หรือ ชั้น ๓ ที่ความลึกของดินน้อยกว่า ๕๐ เซนติเมตร.
- ๓) หน่วยงานหรือโครงการกรมป่าไม้
- ๔) ดินไม่สามารถใช้ในทางเกษตรกรรมได้
- ๕) เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่ซึ่งมีความลาดชันเกิน ๓๕%
- ๖) ป่าชายทะเล, ป่าชายเลน, ป่าที่เกาะ
- ๗) ป่าที่เป็นเกาะและไม่มีเอกสารสิทธิ์
- ๘) ป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

พื้นที่ป่าไม้ถาวรซึ่งสมควรจำแนกออกเป็นที่ทำกินและใช้ประโยชน์อื่นๆ มีลักษณะดังนี้

- ๑) เหมาะแก่การเกษตร ซึ่งถือครองและทำประโยชน์แล้ว
- ๒) ที่สาธารณประโยชน์
- ๓) ที่ของหน่วยราชการ
- ๔) เขตห้ามล่าสัตว์ ที่ราษฎรมี น.ส. ๓ ถือครองอยู่แล้ว
- ๕) มีสภาพป่ามีเนื้อที่ไม่เกิน ๕๐๐ ไร่ จำแนกออกเป็น ป่าชุมชน เว้นแต่ กรณีที่มีพื้นที่ติดต่อกับ

ป่าสงวนแห่งชาติ, อุทยานแห่งชาติ, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรืออยู่ในเขตพื้นที่ป่าโครงการฯ ที่ให้สัมปทานทำไม้

ต่อมาได้ยกเลิกพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ และได้ใช้พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คณะอนุกรรมการกำหนดนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดิน และทรัพยากรดิน ได้มีประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ โดยมีพลเอกประวัตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ที่ประชุมได้มีมติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดิน ดำเนินการสำรวจข้อมูลที่ดินพื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เนื้อที่ประมาณ ๖.๓ ล้านไร่

อำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ในการจำแนกประเภทที่ดินตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๙(๑) กำหนดให้

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ประธาน
๒. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รองประธานกรรมการ
๓. หัวหน้าส่วนราชการ ๑๗ หน่วยงาน	กรรมการ
๔. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน ๕ คน	กรรมการ
๕. อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการและเลขานุการ

โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๙(๑) แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน “กำหนด การ จำแนกประเภทที่ดิน และเสนอขอรับความคิดเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รับไปปฏิบัติ”

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ “พื้นที่ที่กำหนดเขตป่าคร่าวๆ เพื่อทาง ราชการจะได้ดำเนินการสำรวจและจำแนกต่อไป”

ป่าไม้ถาวร คือ พื้นที่ป่าตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ และป่าที่เปิดจัดสรร เพื่อเกษตรกรรม ที่นำมาสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน ตามขั้นตอนการจำแนกประเภทที่ดิน พื้นที่ใดสมควรสงวน เป็นพื้นที่ป่าไม้ ให้ยกเลิกเขตป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ และให้ถือเขตพื้นที่ ป่าไม้ ตามที่คณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินได้จำแนกไว้เป็นพื้นที่ป่าถาวร

ป่าไม้ชุมชน ตามมติคณะรัฐมนตรี คือ พื้นที่ที่จำแนกออกจากป่าไม้ถาวรเพื่อเป็นป่าชุมชน (มีลักษณะ เป็นป่ามีขนาดไม่เกิน ๕๐๐ ไร่ และไม่อยู่ติดเขตป่าสงวนแห่งชาติ) โดยที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ มอบหมายให้กรมที่ดินนำพื้นที่ดังกล่าวไปออกหนังสือสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ ร่วมกัน

มติคณะรัฐมนตรีและความเห็นชอบของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องกับป่าถาวร

๑. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ เป็นการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินอย่าง ละเอียดมีการกำหนดเป็นพื้นที่ป่าไม้ ๑,๓๐๐ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๑๗๔ ล้านไร่ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเรียกว่า “ป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔” และป่าที่สมควรจัดสรรเพื่อการเกษตรกรรม หรือเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น เนื้อที่ประมาณ ๓๒ ล้านไร่ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ เพื่อทำการ สำรวจจำแนกประเภทที่ดินและคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบ

๒. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ ให้สำรวจจำแนกพื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวน แห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เนื้อที่ประมาณ ๓๐ ล้านไร่

๓. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๗ พื้นที่ที่ได้จำแนกให้อยู่ภายใต้จัดที่ดินแห่งชาติ (คทช.) แก้ไขเพิ่มเติมตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๑ การขีดเขตป่าไม้ถาวรให้กรมที่ดิน ดำเนินการ กรมพัฒนาที่ดินตรวจสอบ ลานามรับรอง การตรวจสอบและรับรองแนวเขตป่าไม้ถาวรมาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐ เป็นระวางภาพถ่ายทางอากาศสี

๑.๔.๒ ผลการดำเนินการสำรวจจำแนกประเภทที่ดิน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๓๐ มีดังนี้

๑) เก็บเป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวรเนื้อที่ประมาณ ๑๐.๖๕ ล้านไร่ (มอบกรมป่าไม้รับไป ดำเนินการ)

๒) อยู่ในเขตป่าสงวนฯ และอุทยานฯ เนื้อที่ประมาณ ๗.๖๔ ล้านไร่

๓) จำแนกออกจากป่าไม้ถาวรเพื่อเป็นที่ทำกินของราษฎรหรือเพื่อใช้ประโยชน์อย่าง อื่น เนื้อที่ประมาณ ๑๑.๗ ล้านไร่

ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๒๖ มีพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดินและเปลี่ยนเป็นคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน ตั้งแต่นั้นมา โดยมีรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการในปีพ.ศ.๒๕๒๖ คณะกรรมการและ คณะอนุกรรมการเหลือ ๒ คณะ คือ คณะกรรมการพัฒนาที่ดินรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็น ประธาน และคณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินประจำจังหวัด

การสำรวจในปัจจุบัน โดยตรวจสอบข้อมูลด้วยโปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ พบว่า มีป่าไม้ถาวร ๖๘ จังหวัด เนื้อที่ประมาณ ๑๖๔.๔๘ ล้านไร่ โดยพื้นที่ซ้อนทับกับเขตสงวนประมาณ ๑๔๗.๕๓ ล้านไร่ คณะรัฐมนตรีมีมติให้เก็บรักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวร(มอบกรมป่าไม้) ประมาณ ๑๐.๖๕ ล้านไร่ พื้นที่ที่ยังไม่มีการสำรวจจำแนกฯประมาณ ๖.๓ ล้านไร่ (๖๖ จังหวัด) ส่วนจังหวัดที่ไม่มีป่าไม้ถาวรมี ๙ จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม นครปฐม พระนครศรีอยุธยาอ่างทอง สิงห์บุรี กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลด้วยโปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ พบว่า ปัจจุบันยังมีพื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ มีเนื้อที่ประมาณ ๖.๓ ล้านไร่ ๖๖ จังหวัด โดยเบื้องต้น พบว่า เนื้อที่ประมาณ ๗๕% ไม่มีสภาพเป็นป่าแล้ว ส่วนพื้นที่ประมาณ ๒๕% ยังคงมีสภาพเป็นป่าไม้

บทที่ ๒ การตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี(เฉพาะราย)

๒.๑ อำนาจหน้าที่ของ สสผ.ในการตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวร

จากกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ให้สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ มีอำนาจหน้าที่ วิเคราะห์และการตรวจสอบที่ดินในเขตป่าไม้ถาวร เขตเขา ภูเขาและพื้นที่ลาดชันเกิน ๓๕% รวมทั้งปรับปรุงแผนที่จำแนกที่ดินโดยใช้แผนที่ภาพถ่ายเป็นหลักฐาน ประกอบกับคำสั่งกรมพัฒนาที่ดิน ให้ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีการสำรวจทำแผนที่มีอำนาจลงนามในหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบและรับรองแนวเขตป่าไม้ถาวรและหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบและรับรองที่เขา ภูเขา และพื้นที่ความลาดชัน ๓๕% สำหรับแนวเขตป่าไม้ถาวร นอกจากนี้ สำนักเทคโนโลยีการสำรวจทำแผนที่ แล้ว กรมยังให้อำนาจหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต๑ - ๑๒ ลงนามในหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวร ในระวางแผนที่มาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ หากพื้นที่ใดที่จะตรวจสอบเกินความสามารถ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ให้สำนักเทคโนโลยีการสำรวจทำแผนที่เป็นผู้ดำเนินการ

กลุ่มจำแนกประเภทที่ดินเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการถ่ายถอด จัดทำ รวบรวม และจัดเก็บข้อมูลการจำแนกประเภทที่ดิน ซึ่งแนวเขตป่าไม้ถาวรเป็นผลมาจากการจำแนกประเภทที่ดิน ดังนั้นกลุ่มจำแนกประเภทที่ดิน จึงมีหน้าที่ตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวร ให้กับหน่วยงานราชการ เอกชน และราษฎรตามที่ร้องขอ การตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวรส่วนใหญ่จะเป็นสำนักงานที่ดิน ที่ราษฎรยื่นขอออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามกฎหมายฉบับที่ ๔๓ (พ.ศ.๒๕๓๗) ออกความตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๗ ซึ่งต้องใช้ผลการตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวรประกอบในการพิจารณา

นอกจากการขออนุญาตที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ของสำนักงานพัฒนาที่ดินแล้ว ยังมีบางหน่วยงานที่ต้องการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ถาวร จะต้องมีการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ถาวรก่อน โดยขออนุญาตกับกรมป่าไม้ จึงต้องมีการตรวจสอบก่อนพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่

๒.๒ หลักฐานที่ต้องส่งให้กรมพัฒนาที่ดินใช้ประกอบการพิจารณาตรวจสอบ

๒.๒.๑ กรณีหมายตำแหน่งที่ขอให้ตรวจสอบบนสำเนาแผนที่ ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐

- ต้องเป็นแผนที่ลำดับชุด L ๗๐๑๗ พร้อมระบุลำดับชุดและเลขระวางของแผนที่
- มีค่าพิกัดกริดทางเหนือและทางตะวันออกชัดเจนทั้ง ๒ แกน

- รูปแปลงที่หมายมาในแผนที่ ต้องเป็นวงรอบปิด(Polygon) รูปแปลงต้องหมายมาอย่างชัดเจน

- การรับรองสำเนา เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารแล้วให้เซ็นรับรองสำเนา
- เส้นกริดที่อยู่บนแผนที่ต้องมีเพียงชุดเดียว คือ เส้นกริดของแผนที่ภูมิประเทศเท่านั้น

๒.๒.๒ หากต้องการความถูกต้องและแม่นยำ ในตำแหน่งที่ขอให้ตรวจสอบให้ส่งเอกสารหลักฐาน ดังนี้

- แบบคำนวณเนื้อที่ ร.ว.๒๕จ
- ค่าพิกัดฉาก UTM พื้นหลักฐานอ้างอิง(Datum) Indan ๑๙๗๕
- การรับรองสำเนา เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารแล้วให้เซ็นรับรองสำเนา
- ค่าพิกัดต้องไม่เป็นศูนย์ลอย

๒.๒.๓ สำเนารูปแผนที่ระดาศบาง(ร.ว.๙)

- ระบุค่าพิกัดฉาก UTM พื้นหลักฐานอ้างอิง(Datum) Indan ๑๙๗๕ ให้ครอบคลุมแปลงที่ดินจำนวน ๔ จุด หรืออย่างน้อย ๒ จุดในมุมทแยง (มุมขวาบน - มุมซ้ายล่าง หรือมุมซ้ายบน - มุมขวาล่าง) และตัวเลขมีความชัดเจน

- ต้องมีจุดตัดของค่าพิกัด(+)อย่างน้อย ๔ มุม
- การรับรองสำเนา เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารแล้วให้เซ็นรับรองสำเนา

๒.๒.๔ ค่าพิกัดรอบแปลงพร้อม แผนที่ประกอบ

- ค่าพิกัดต้องเป็นพิกัดฉาก UTM พื้นหลักฐานอ้างอิง(Datum) Indan ๑๙๗๕ พร้อมระบุพื้นหลักฐานอ้างอิง

- กรณีที่ส่งค่าพิกัดพร้อมหมายในตำแหน่งในแผนที่ข้อมูลค่าพิกัดต้องมีความถูกต้องและสอดคล้องกับตำแหน่งที่หมาย

- การรับรองสำเนา เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารแล้ว ให้เซ็นรับรองสำเนา

หมายเหตุ

๑. หากส่งเอกสารสำเนาที่ขอหลายฉบับ เมื่อขึ้นรูปแปลงแล้วต้องมีความสอดคล้องตรงกันทั้งหมด จึงจะรายงานการตรวจสอบได้

๒. ตำแหน่งที่ขอให้ตรวจสอบหมายมาบนแผนที่ภูมิประเทศ ลำดับชุด L๗๐๑๘ ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบได้

๓. ค่าพิกัดระบบภูมิศาสตร์ LAT, LONG และค่าพิกัดที่เป็นพิกัดฉาก UTM บนพื้นหลักฐานอ้างอิง WGS ๑๙๘๔ ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบได้

๒.๓ การรายงานผลการตรวจสอบ เอกสารแจ้งผลการตรวจสอบประกอบด้วย

๒.๓.๑ แผนที่ตรวจสอบการจำแนกประเภทที่ดิน ในแผนที่ประกอบด้วย รูปแปลงที่ขอให้ตรวจสอบ และแผนที่แสดงการจำแนกประเภทที่ดินในบริเวณแปลงที่ขอ ให้ตรวจสอบพร้อมเครื่องหมายแผนที่ซึ่งแผนที่จะมี ๒ มาตรฐาน คือ ๑ : ๕๐,๐๐๐ และ ๑ : ๔,๐๐๐

๒.๓.๒ หนังสือรายงานผลการตรวจสอบ กรณีเป็นหน่วยงานภายใน เช่น สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดิน จะเป็นบันทึกข้อความ หากเป็นหน่วยงานภายนอก เช่น กรมที่ดินจะเป็นหนังสือครุฑ

๒.๓.๓ รูปแบบการรายงานผลการตรวจสอบ สสผ.ดำเนินการตรวจสอบตำแหน่งที่ร้องขอ ตามเอกสารหลักฐาน ๔ ประเภท ได้แก่

- (๑) ตำแหน่งที่หมายมาในแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ที่แนบมา
- (๒) ตำแหน่งจากข้อมูลค่าพิกัดที่ระบุครอบคลุมแปลงที่ดินในสำเนาแผนที่กระดาษ บาง (ร.ว.๙)/ร.ว.๙จ.ที่แนบมา
- (๓) ตำแหน่งจากข้อมูลค่าพิกัดที่แจ้งไว้ในสำเนาแบบคำนวณเนื้อที่ (ร.ว.๒๕จ.) ตำแหน่งของข้อมูลค่าพิกัดที่แนบมา
- (๔) ตำแหน่งที่หมายมาในสำเนาแผนที่ที่แนบมา

บทที่ ๓ การตรวจสอบพื้นที่ความลาดชัน ๓๕%

๓.๑ ที่มาของที่เขา ที่ภูเขา ปริณทลรอบภูเขาหรือเขา ๔๐ เมตร

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยเรื่องสิทธิในที่ดินบนเขานั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามความเป็นจริงเขาและภูเขาหิน เป็นพื้นที่สำหรับเพาะปลูกและพื้นที่ป่าไม้ และไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ต้นน้ำ ลำธาร ต้องพิจารณาพื้นที่เป็นแห่ง ดังนั้นแต่เดิมเมื่อไม่มีการหวงห้ามที่เขา ที่ภูเขา จึงเป็นที่ดินสามารถจำจองและครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินได้ ต่อมาที่เขา ที่ภูเขา มีการกำหนดไว้หวงห้าม หรือที่ดินซึ่งทางราชการเห็นว่าควรสงวนไว้เพื่อทรัพยากรธรรมชาติ

ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๔๙๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๔๙๗ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๔๙๗ และมาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยออกกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวง ความว่า ที่ดินที่จะผังออกโฉนดที่ดินต้องเป็นที่ดินผู้มีสิทธิในที่ดินได้ครอบครองและทำประโยชน์แล้ว และเป็นที่ดินที่ผังออกโฉนดที่ดินได้ตามกฎหมาย แต่ห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินสำหรับที่ดิน ดังนี้

- ๑) ที่ดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ ที่ชายตลิ่ง
- ๑) ที่เขา ที่ภูเขา หรือที่สงวนหวงห้าม หรือที่ดินซึ่งทางราชการเห็นควรสงวนไว้เพื่อทรัพยากรธรรมชาติ

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๔๙๗ มาตรา ๙ ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่ และการป่าไม้ที่ดินของรัฐนั้น ถ้ามิได้มีสิทธิ์ครอบครองรวม หรือมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วห้ามมิให้บุคคลใด

- (๑) เข้าไปยึดถือครอบครองตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า
- (๒) ด้วยประการใดให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ในบริเวณรัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ
- (๓) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในดิน

ช่วงปี พ.ศ.๒๔๙๙ ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดเขตหวงห้ามที่เขาหรือภูเขา ตามความในมาตรา ๙ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๙๙ สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ออกมาใช้เป็นการบังคับทั่วไป ซึ่งเป็นเขตหวงห้าม กำหนดบริเวณที่ภูเขา หรือที่เขา และปริณทลรอบภูเขาหรือเขา ๔๐ เมตรทุกแห่ง ทุกจังหวัด

คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๘ เห็นชอบด้วยกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ตามคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่เขา ภูเขา ที่มีการหวงห้ามตามประกาศกระทรวงมหาดไทยไว้ เรื่อง การกำหนดพื้นที่ที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ย ๓๕% ขึ้นไป ไว้เป็นพื้นที่ป่า โดยไม่

อนุญาตให้มีการออกโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการชะล้างหน้าดินสูงไม่เหมาะสมแก่การเกษตร สมควรเป็นพื้นที่ป่าและไม่อนุญาตให้มีออกหนังสือแสดงสิทธิ์ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ ๔๓ (พ.ศ.๒๕๓๗) ข้อ ๑๕ กำหนดที่ดินที่ต้องห้ามมิให้ออกหนังสือสิทธิ์ในที่ดินไว้ ซึ่งรวมถึงที่เช่า ที่กูเช่า และพื้นที่ที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามตามมาตรา ๙ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แต่ไม่รวมถึงที่ดินซึ่งผู้ครอบครองสิทธิ์ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายที่ดิน ปัจจุบันที่เช่า ที่กูเช่า ปริมาณรอบเช่า หรือกูเช่า ๔๐ เมตร จึงเป็นที่ดินที่ต้องห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินด้วย

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๓๘ เพื่อป้องกันการทุจริตและพฤติกรรมชอบเกี่ยวกับปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาที่ดินและเร่งรัดการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบกับความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ป.) หรือ ป.ป.ช. ในปัจจุบันที่ได้พิจารณาร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิมีมติให้กำหนดค่านิยมของคำว่า ที่เช่า ที่กูเช่า ดังนี้

ที่เช่า หมายถึง ส่วนของพื้นที่ที่สูงจากระดับรอบๆ (Surrounding) น้อยกว่า ๖๐๐ เมตร

ที่กูเช่า หมายถึง ส่วนของพื้นที่ที่สูงจากระดับรอบๆ (Surrounding) ตั้งแต่ ๖๐๐ เมตรขึ้นไป โดยมีข้อเสนอแนะ ให้ กรมพัฒนาที่ดินนำเอาค่านิยม ความหมาย และหลักเกณฑ์ดังกล่าวไป

กำหนด ที่เช่า ที่กูเช่า ลงในแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหารมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ส่วนการตรวจสอบสภาพพื้นที่จริง เห็นควรมีคณะกรรมการขึ้นพิจารณาตรวจสอบ ประกอบขอบเขตที่ปรากฏในแผนที่ ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินกำหนดไว้

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๕๐๕/๒๕๕๒ เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่น ที่อำนาจหน้าที่ ดูแล รักษา และดำเนินการ ค้ำครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือทรัพย์สินของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

๓.๒ หลักฐานที่ต้องส่งให้กรมพัฒนาที่ดินใช้ประกอบการพิจารณาตรวจสอบ

๓.๒.๑ หลักฐานที่ต้องส่งให้กรมพัฒนาที่ดินใช้ประกอบการพิจารณาตรวจสอบความลาดชัน ๓๕% มีดังนี้

- สำเนาแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ต้องเป็นลำดับชุด L๗๐๑๗ ของกรมแผนที่ทหาร

- เอกสารแนบประกอบการพิจารณา

- เอกสารที่อ้างอิงถึงหลักฐานทางที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน น.ส.๓ น.ส.๓ก น.ค.๓ กสน.๕

ส.ค.๑ ฯลฯ

- การรับรองสำเนาฯ เอกสารที่ส่งมาให้ตรวจสอบ ต้องรับรองสำเนาของเอกสารทุกฉบับด้วยลายเซ็นจริง หมึกสีน้ำเงินของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ส่งมาให้ตรวจสอบ

๓.๓ การตรวจสอบพื้นที่ลาดชัน ๓๕% และพื้นที่เช่า กูเช่า โดยใช้แผนที่ มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐

๓.๓.๑ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดส่งเรื่องผ่านสถานีพัฒนาที่ดินหรือสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต

๓.๓.๒ หน่วยงานอื่นๆ สนง. ป.ป.ช DSI ศาล ฯลฯ ส่งเรื่องถึงกรมพัฒนาที่ดิน

๓.๔ การรายงานผลตรวจสอบ มีดังนี้

๓.๔.๑ การคืนเรื่อง แบ่งออกเป็น ๒ กรณี ดังนี้

กรณีที่ ๑ เอกสารประกอบการพิจารณาไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง แบ่งออกเป็น ๓ กรณี
ย่อย ดังนี้

๑. แผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหารย่อ-ขยาย
๒. ร.ว.๙ ไม่มีค่าพิกัดครอบคลุมแปลง
๓. เอกสารไม่เซ็นรับรองสำเนาถูกต้อง

กรณีที่ ๒ ตำแหน่งที่ขอให้ตรวจในแผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ของ
กรมแผนที่ทหาร ไม่สอดคล้อง กับรูปแบบจาก ร.ว.๙ หรือ ร.ว.๒๕.จ.

๓.๔.๒ การแจ้งผลการตรวจสอบ กรมพัฒนาที่ดินจะแจ้งผลเฉพาะกรณีที่ขอในการตรวจสอบ
เท่านั้น โดยจะผลการตรวจสอบความลาดชันเกินและไม่เกิน ๓๕% ทั้งในเขตเขา และนอกเขตเขา ซึ่งมีการ
กำหนดสัญลักษณ์ดังนี้

๑. สีแดง หมายถึง พื้นที่ที่มีความลาดชันเกิน ๓๕% ในเขตเขา
๒. สีม่วง หมายถึง พื้นที่ที่มีความลาดชันไม่เกิน ๓๕% ในเขตเขา
๓. สีเหลือง หมายถึง พื้นที่ที่มีความลาดชันไม่เกิน ๓๕% นอกเขตเขา
๔. สีน้ำตาล หมายถึง พื้นที่ที่มีความลาดชันเกิน ๓๕% นอกเขตเขา

สรุป การตรวจสอบพื้นที่ความลาดชัน ๓๕% และพื้นที่ภูเขา ที่ภูเขา แผนที่ มาตรฐาน ๑ :
๕๐,๐๐๐ ลำดับชุด L๗๐๑๗ ของกรมแผนที่ทหาร เป็นภารกิจซึ่งกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๓๘ โดยการนำนิยามของภูเขา ที่ภูเขา และหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย
อย่างไปกำหนดที่ภูเขา ภูเขา ลงในแผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ลำดับชุด L๗๐๑๗ ของกรมแผนที่
ทหาร ไปใช้ในการจัดทำแผนที่แสดงเขตเขา ภูเขา ก่อน แล้วจึงจัดทำแผนที่แสดงเขตพื้นที่ความลาดชัน ๓๕%
การจัดทำแผนที่ดังกล่าว ไม่มีการรังวัด หรือตรวจสอบในพื้นที่จริงแต่อย่างใด แผนที่ที่ได้จัดทำขึ้นจึงมีลักษณะ
เป็นข้อมูลเชิงวิชาการ ดังนั้น การนำแผนที่ดังกล่าวไปใช้เพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานที่ร้องขอ จึงเป็น
กรณีหน่วยงานนั้นต้องดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้

ผู้สรุปบทเรียน
นางมาลี รักชนะ
เศรษฐกรชำนาญการพิเศษ

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางมาลี รักชนะ

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร “การจำแนกประเภทที่ดิน และการตรวจสอบพื้นที่ ความลาดชันเกิน ๓๕% ”

รุ่นที่ 2/2567 : เมษายน 2567 - กันยายน 2567

(นายปราโมทย์ ยาใจ)
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน